

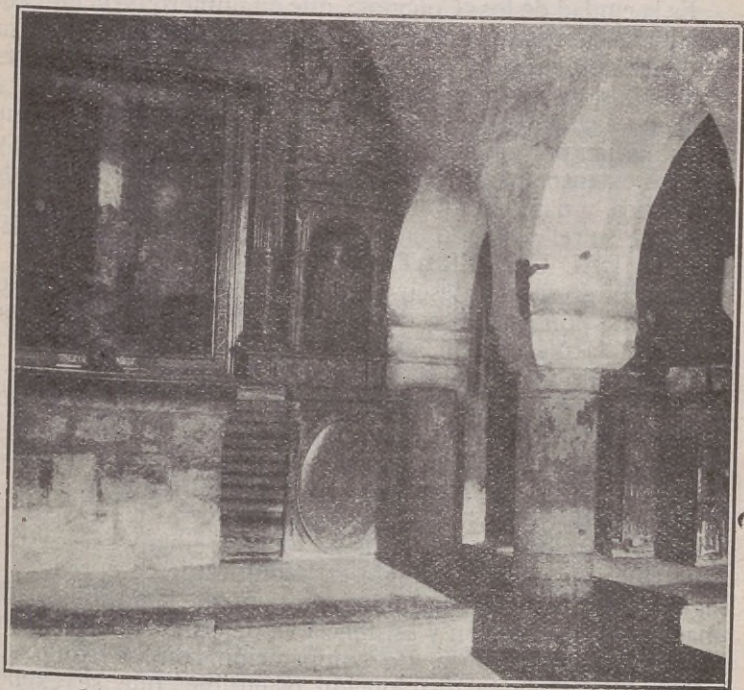
HISPANA ESPERANTO

Ilustrita ĉiumonata gazeto, por la propagando de Esperanto kaj diskonigo Je la Historio, Arto, Literaturo, folkloro kaj naturaj belaĵoj, de nia lando.—Redakcio: JACA, provinco de Huesca.—Julio Mangada Rosenörn

III^a
JARO

NUM. IX-X.—SEPTEMBRO-OKTOBRO

III^a
JARO



027 [Kripto aŭ primitiva preĝejo (San Juan de la Peña)]

XXIII CONGRESO UNIVERSAL DE ESPERANTO

DEL 2 AL 9 DE AGOSTO DE 1930

EN

OXFORD

Oxford es una bellísima ciudad, de tradición brillante en la historia de la cultura inglesa, que comparte con Cambridge los rasgos fundamentales de esa cultura conseguida.

Es la ciudad de los «Colegios», que en número de veintiuno, constituyen grandiosas construcciones, y en los que tienen su residencia unos seis mil estudiantes, que serán oportunamente diplomados, al término de los correspondientes estudios, y mediante exámenes en la Universidad. Esos «Colegios», que se distinguen por su grandiosidad y bellezas arquitectónicas, y algunos extensos parques y jardines, son la médula de la vida de Oxford, y dan a la urbe el sello de una distinción y hermosura que se refleja luego en la vida total. Es, pues, una verdadera CIUDAD UNIVERSITARIA.

El Congreso se desenvolvió en el Ayuntamiento, en el grandioso salón de actos y dependencias necesarias, que fueron puestas a la disposición absoluta del comité organizador, a partir del acto inaugural de tareas del Congreso.

Comparando la hermosura de esa construcción con la importancia de la urbe, en cuanto al número o cantidad de habitantes, se observa ya la riqueza que la misma alienta y el hecho de esa distinción que distingue a las ciudades inglesas.

Las inscripciones han alcanzado la cifra de MIL DOSCIENTAS, correspondiendo a varias naciones (treinta y seis), y con abundancia de elementos ingleses, según es de comprender, y según ocurre en todos los Congresos, en que la posibilidad de una activa participación y asistencia va determinando la distribución de inscripciones. En comparación con los Congresos anteriores acusa una disminución ostensible, que se explica muy bien por las diferencias del cambio de monedas, dificultades económicas, alto coste de la inscripción en el Congreso, dificultades que en todos sentidos ofrece el viaje, etc., etc.

ACTOS DEL CONGRESO

Puede formarse con los mismos tres grupos definidos:

- a) Sesiones generales de trabajo.
- b) Excursiones.
- c) Conferencias.

El primer grupo es posible desdoblarlo en las Sesiones generales propiamente dichas y en las sesiones de trabajo de las respectivas secciones en que se divide el Congreso.

La Sesión inaugural de tareas se distingue por su solemnidad, y ha de entenderse como una fiesta solemne, como el acto de la aceptación de los congresistas por la ciudad, representada por las autoridades, y especialmente por el Alcalde que preside tal fiesta. En Oxford fué brillante, y las palabras del representante oficial de la urbe fueron de un entusiasmo cordial por el Esperanto, deseando un gran éxito al Congreso.

Siguió la Sesión de apertura del Congreso, que ya corresponde a los elementos esperantistas y representaciones y delegaciones oficiales, constituyendo, pues, el verdadero acto inaugural del Congreso.

Esas delegaciones y representaciones oficiales hablan en nombre de la respectiva delegación y representación que ostentan, y los sentimientos que, respecto a la idea y al hecho del Esperanto, tienen los respectivos Gobiernos o Estados; y por ello, tienen ancho campo, y no está definido el tiempo de exposición de ideas y conceptos que subtienden los discursos que pronuncian. La exposición es por orden alfabético de las naciones.

Por la profundidad de conceptos se distinguieron los de los representantes de Alemania, Brasil, Rumania, etc., quienes pronunciaron bellos discursos, indicando las simpatías con que los Gobiernos representados ven el camino triunfal que sigue el Esperanto, y el anhelo de que se intensifiquen las las tareas referentes al próximo triunfo.

Hablan luego, también por orden alfabético de las naciones, los representantes de las Asociaciones o Corporaciones o entidades nacionales, pero con la limitación asignada en cuanto al tiempo que tienen derecho a usar de la palabra (un minuto),

y con un rigor presidencial notable ya que, transcurrido el minuto, es advertido el orador.

Cierra los discursos el del presidente y, finalmente, los concurrentes puestos en pie, cantan el himno esperantista. Con ello se da paso a las Sesiones de trabajo, Conferencias universitarias, Lecciones, Sesiones de las secciones, etc. etc.

LAS SESIONES GENERALES DE TRABAJO

Fueron cuatro, incluyendo en ellas la de la «UNIVERSALA ESPERANTO ASOCIO», y en ellas fueron discutidos varios temas; se dió cuenta de la marcha de los trabajos realizados, resultado, conclusiones, siguiendo la pauta que se indica ya mediante una publicación interesante («Oficiala dokumentaro»), en que ya consta una reseña de las tareas llevadas a términos por los elementos dirigentes de Asociaciones esperantistas fundamentales, o sea de las Juntas directivas u ordenadoras de las actividades del esperantismo universal.

LAS TAREAS DE LA UNIVERSIDAD DE VERANO

El discurso de inauguración correspondió al profesor W. E. Colinson, que lo es de Idioma alemán, y de Filología en la Universidad de Liverpool (4 Ag.); y en el mismo día el señor P. Bennemann, de Leipzig, desenvolvió, con ilustraciones musicales constituidas por un cuarteto de instrumentos de cuerda, piano y canto, el tema: «El Mozart desconocido», refiriéndose a composiciones que no han llegado todavía al público, y que corresponden a una época interesante de la vida de Mozart.

Desenvolvieron, asimismo, temas interesantes el Presidente de la Academia Universal de Esperanto, Profesor de la Escuela de Ciencias Sociales de París, D. Th. Cart, respecto a la evolución del idioma Esperanto; y el Dr. Kaloviec, de Budapest (Hungría), referente a la evolución de la Poesía en esperanto, etcétera.

Una complementación técnica de importancia manifiesta estuvo representada por una lección de prácticas del idioma que dió el Rvdo. Andreo Ché, desenvolviéndola de acuerdo y

conformidad con el método que aplica a la enseñanza del idioma y que tan eminentes resultados viene dando.

La lección constituyó, además, un diálogo interesantísimo en que actuaron de participantes el mencionado presbítero Reverendo Ché y el Profesor Collinson, quien iba traduciendo al inglés la lección práctica que el primero de los citados daba al público congregado y constituido por una enorme cantidad de personas que desconocían el Esperanto, y asistían, por primera vez, a una demostración de la facilidad y bellezas que este idioma contiene.

EXCURSIONES Y FIESTAS COMPLEMENTARIAS

Anhelos fervientes del Comité local organizador del Congreso es siempre dar una idea de lo que es el país en que se celebra, y hacerlo agradable, de la propia manera que dejar en el espíritu de los asistentes o participantes del Congreso satisfactorios recuerdos.

Se comprende, pues, que, interpolándose entre las tareas propiamente dichas del Congreso, se realicen actos que aporten a los sentimientos de los congresistas una excelente impresión y se enmarcan en el campo de la cultura más digna. Así son los conciertos, constituidos por canciones del país; danzas, también típicas en el país o en las diversas regiones del mismo; composiciones musicales, etc., etc.

Las excursiones son para visitar lugares históricos, o monumentos de relieve, o ciudades que ofrecen alguna particularidad.

Una de éstas tuvo su desenvolvimiento para visitar el célebre Castillo y posesión Real de Windsor, tumba, también, de los Reyes de la Gran Bretaña; para remontar luego el Támesis, observando las grandes bellezas de sus riberas, etc., etc.

No es propio, ni compete a este informe, hacer una reseña de lo que significa esa imponente construcción llamada Castillo Real de Windsor, que viene a ser lo que en España representa y significa El Escorial, pero sí importa decir que despierta en el espíritu que la contempla un sentimiento de asombro por la grandeza que reviste y las diferentes épocas que representa y la riqueza enorme que se acumula en sus vastos e inmensos

salones, como igualmente es digna de hacerse presente la impresión que se experimenta al contemplar las márgenes del Támesis, mostrando la riqueza imponente de Inglaterra y su culto al campo (jardines, bosques, etc.)

LA PARTICIPACIÓN DEL INFORMANTE

La participación del infrascrito informante está constituida por tres momentos de interés, a saber:

1.º En la apertura de tareas del Congreso, o sea en el solemne acto inaugural.

2.º En la reunión de «U. E. A.», para exponer la síntesis de un proyecto en curso, iniciado por el grupo «Fajaro», de Barcelona; y

3.º En la reunión de una de las Secciones, o sea en la de «PANEUROPA», por el encaje de dicho proyecto en la esencialidad de esa Sección interesantísima, y cuyas campañas son notorias en el esperantismo mundial y vistas con profunda simpatía.

En el acto inaugural de tareas del Congreso, y plegándose a la limitación del tiempo, el infrascrito informante pronunció, poco más o menos, y en Esperanto, según es de comprender, las siguientes palabras:

«Ostentando la honrosa representación de tres entidades de importancia en España, o sea «Hispana Esperanto Asocio»: Instituto Español de Esperanto y la Asamblea Suprema de la Cruz Roja Española, presento mis cordiales saludos a la presente reunión.

Puedo decir a los esperantistas del mundo entero que los de España laboran con intensidad eficiente e incesante, con la convicción más profunda de que el Esperanto es la luz más recia y potente aparecida en las últimas centurias, capacitada para alumbrar, asimismo, el espíritu humano, y llevando en el corazón las ideas esenciales que expuso el inmortal creador del Esperanto, el genio del Dr. Zamenhof. Por ello, por esa convicción, desean las Instituciones gloriosas representadas un éxito rotundo al presente Congreso.»

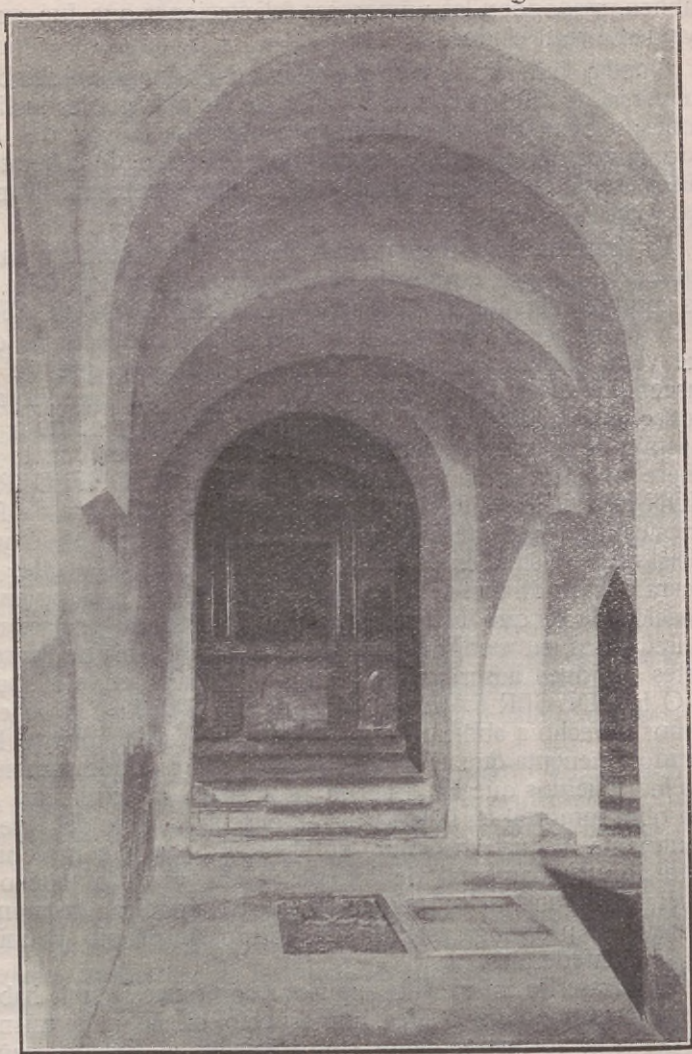
Así fué aprovechado el minuto que, como tiempo máximo, disponía el infrascrito informante; y del efecto producido en el

público, responden las numerosas felicitaciones que fué sucesivamente recibiendo.

Queda, pues, firme y en pie que en esa magna Asamblea Universal no faltó la voz de España, de las más nobles instituciones; si bien faltó, y es doloroso confesarlo, la voz del Estado, la voz oficial de éste, separándose, con ello, de la de otros países, según se ha manifestado, entre ellos, Alemania, Rumania, Austria, Suecia, etc.

La segunda intervención tuvo mayor importancia y transcendencia. Recayó, en efecto, para exponer en la Asamblea de los componentes de la «UNIVERSALA ESPERANTO ASOCIACION» (Asociación Esperantista Universal), el proyecto e idea que viene desarrollando el Grupo «Fajro», y que ya ha trascendido a los periódicos. La idea consiste en que España recabe, por mediación del Ministerio de Estado, y a título de cuestión de previo y especial pronunciamiento y en cuanto se refiere a la creación de «PANEUKOPA» o «CONFEDERACION EUROPEA», iniciada por el Excmo. Sr. Ministro de Relaciones Exteriores de Francia M. A. Briand, aclarar el idioma oficial de la misma, es decir, de esa Confederación, y que, en y para el caso de que se obligue a aceptar el de una potencia o nación de las que integren el Estado Confederal o relaciones confederales, en mengua manifiesta de la soberanía de las restantes naciones adscritas, no participe España en ella, pues «NO HA DE SER PAJE DE ARMAS DE NADIE», ni tiene el menor derecho a abdicar de su soberanía, especialmente habiendo en cuenta que el idioma español corresponde, también, a veinte pueblos que en América proclaman la excelssitud de una obra inmortal en la Historia: el descubrimiento del Nuevo Continente. Y que existiendo el Esperanto, que cumple una condición fundamental de independencia y no es anexo a soberanía alguna, ni su aceptación puede significar la menor mengua, se proponga este idioma a título de propio y único en las Confederales.

El infrascrito informante expuso, a continuación, que había, subsiguientemente a la idea, un aspecto oficial a la misma, cursando la correspondiente comunicación al Excmo. señor Ministro de Estado en España, y que actualmente se traducía



Navo de la kripto aŭ primitiva preĝejo (San Juan de la Peña)

la misma al Esperanto para darla a conocer a las sociedades esperantistas del mundo entero, de las que se solicitaría el correspondiente apoyo y participación.

Proyecto de tal magnitud, y cuya trascendencia vió inmediatamente la Asamblea, despertó vivas simpatías en todos los participantes, la mayoría de los que solicitó, inmediatamente de terminada la reunión, detalles del proyecto consabido, estado, efectos producidos, etc., etc.

El Presidente de «UNIVERSALA ESPERANTO ASOCIO», que presidía la reunión, manifestó que, por su magnitud, la idea correspondía a la «INTERNACIA CENTRA KOMITATO» (I. C. K.), es decir, a la organización suprema del Esperantismo mundial, rogando fuese presentada al mismo para el correspondiente estudio y resoluciones pertinentes.

La simpatía despertada y evidenciada con las cordiales y sinceras felicitaciones recibidas, movieron al infrascrito a reproducir lo expuesto en la reunión especial de la Sección «PANEUROPA», que viene laborando incesantemente para que se constituya esa «Confederación Europea» y vincule en la misma soluciones importantes para el desenvolvimiento de un más recio espíritu de comprensión entre los diversos Estados que constituyen Europa, constituyendo tal intervención el tercer aspecto o momento de participar en las tareas del Congreso.

Importa decir, rindiendo tributo a la verdad, y presentándola escuetamente, que en esa reunión fué más viva la simpatía despertada por el proyecto, que ya se consideró de los Esperantistas Españoles, y que todo el resto de la Sesión fué consumido ya para determinar el alcance del mismo y exponer la trascendencia; y el hecho de que pasaba a constituir un capítulo interesante del Esperantismo universal, y que no habría de faltar el apoyo de las organizaciones esperantistas mundiales.

Así, mediante un magno proyecto, resonó la voz de España y del Esperantismo Español; y es obvio que, tanto por las demostraciones públicas de afecto, cuanto por la demanda de nuevos detalles y del texto de la comunicación cursada, el éxito ha de ser rotundo. «Y que gran parte de los próximos acontecimientos de orden internacional, puede girar o tener

como centro de gravitación» esa idea y proyecto inicial de los componentes de FAJRO, de la propia manera, y aún más, si es expuesta conjuntamente la idea y el proyecto de provocar la «Convocatoria de una Convención internacional que instituyese oficialmente el Esperanto en el triple orden de las Relaciones mercantiles, diplomáticas y sociológicas», cuando afecten a varios Estados o soberanías determinantes de Estados.

Aquí terminó la intervención del infrascrito comunicante. Por respeto a las Delegaciones que le habían sido otorgadas: no habiendo recibido instrucciones de las mismas en un sentido determinado, y para obrar de acuerdo con las mismas, o desenvolver proyectos, conceptuó que una actitud de extrema prudencia evitaba todo riesgo y toda extralimitación que pudiese ser, luego, motivo de impugnaciones.

Por ello, y ante ello, fué establecido un silencio completo, aun y cuando no fuese conforme, en absoluto, con el sentimiento que impulsaba al comunicante, ni a determinados hechos que fueron expresados o tomaron consistencia y forma en las Asambleas Generales, etc.

LA REPRESENTACIÓN ESPAÑOLA.—La representación de España fué reducidísima: Se comprende y explica por razón de circunstancias económicas desagradables y la diferencia de valor de nuestra moneda respecto de las Libras esterlinas, o los inconvenientes de un largo y costoso viaje, etc., etc.

Entre los inscritos figuraba el señor Piñó (D. Andrés) abogado de Valencia, quien asistió a varias Sesiones, y tomó parte en la de Representantes nacionales (Konstanta Representataro-K. R.) y en las discusiones que se desarrollaron en el seno de esta institución Esperantista.

POST KONGRESO.—Tuvo efecto en Londres (del 9 al 12). Estuvo constituido por varios actos; pero sólo fué posible, en cuanto al infrascrito se refiere, asistir a los iniciales, constituidos por una recepción y un concierto de cantos populares, canciones inglesas, con la versión respectiva al Esperanto, y bellamente interpretadas,

SÍNTESIS.—Un Congreso más en la brillante serie que tuvo su inicio en el histórico de Boulogne S. Mer (Francia), y que señala la grandeza del Esperantá y del Esperantismo Universal: la fuerza adquirida por el Esperanto, la perfecta intercomprensión que se produce entre los hombres de los más alejados países y de más distinto lenguaje, y la necesidad de recios impulsos, para dirigir los destinos humanos por sendas de mayor relieve.

El detalle de todos los actos de interés y horas de emoción vividas, resultaría tan extenso que sería inacabable.

Sirva, pues, este tenue y pálido reflejo para expresar el ansia de que pueda vivir España los días hermosos que constituyen un Congreso Universal de Esperanto, y que constituyen una página de honor y gloria para la nación que la forja y la ciudad que los inscribe.

Barcelona, 14 de Agosto de 1930.

RÓMULO S. ROCAMORA

JEN LA PLANO AL VERA LABORO

Jes, sen komentario, jen la plano al vera esperanto laboro, kiun elmontras al entuziasmaj lojalaj heaanoj la katalunaj samideanoj, kiuj partoprenas la laboron de H. E. A., dum aliaj konsumas siajn fortojn por renversi la organizaĵon, kiu ankau ĵus atingis du gravajn sukcesojn dank al la agado de iuj, kiujn la renversemuloj atakas maljuste. Tial por ke la membraro de H. E. A. konsci bone kaj klare post la dokumentoj de niaj katalunaj heaanoj mi aperigas tion, kio elpruas la sukcesojn.

La antaŭa raporto pri la kongreso de Oxford parolas pri la jena dokumento:

Al lia moŝto la duko de Alba, Hispana Ministro por Eksterlandaj aferoj, estis adresita de «Esperantanaro Fajro», el Barcelono, ampleksa kaj interesa komunikaĵo pri la nepra

necese adopti esperanton ĉe la starigo de la Europa konfederacio de ŝtatoj projektita de lia ministra moŝto sinjoro Aristido Briand, komisiito pri la eksterlandaj aferoj en Francujo

I

La dokumento, rekoninte, ke la ĝenerala simpatio, vekiĝinta pro la nobleco kaj graveco de la ideo de S-ro Briand, estas pruvo pri la disvolviga forto de la projekto, rimarkigas honoron por Hispanujo, kiu estis la unua nacio favore respondinta al la Memorando, dank'al la intereso kaj agemeco de la Hispana Ministro, fakto, kiu meritis entuziasman aplaŭdon de la publika opinio. La ceteraj nacioj respondis al la Memorando, preskaŭ ĉiuj favore, krom iuj rezervoj, bazitaj sur la grandega amaso da rajtoj kaj interesoj rilatantaj al la projekto de S-ro Briand.

II

PLEJ GRAVA DEMANDO SOLVOTA

Ke la triumfo de la projekto alportu bonon, ni sincere deziras... Sed aperas en nia spirito, kun forto kaj majesteco la fundamenta demando jena: Kiun lingvon adoptos tiu Eŭropa Konfederacio? ĉu unu? ĉu kelkaj? ĉu ĉiuj?

Estas necese determini tion. La ekzemplo de tio, kio okazis kaj okazas en la Ligo de Nacioj kun la preterlaso de multaj lingvoj de ĝiaj ŝtatmenbroj kaj kies unu el la viktimoj estis Hispanujo—kaj kun ĝi la Hispanlingvaj Amerikaj Respublikoj,—postulas singardon kaj necesigas antaŭdeklaron en afero tiel grava, ke ĝi kunportas superregecon ĉe unu flanko kaj hontindan abdikon ĉe aliaj.

III

SOLVO AL LA DEMANDO

Nur unu lingvo sendependa je la suvereneco de la ŝtatoj povas esti tiu de la Eŭropa Konfederacio en ĝiaj oficialaj rilatoj. Nur unu lingvo facila kaj ekzakta, evitanta erarkomprenojn, devas esti alprenata. Sed ĉiam en la kadro de sendependeco je

la suverēnecoj; ĉiam adaptante sin al ĝenerala karaktero homa. Kaj ĉiam respektante kaj levante alten kaj firme la emblemon de la propra lingvo nacia.

IV

EKZISTAS JAM NUNTEMPE KOMUNA INTEKOMPRENILO SEN HEGEMONIO NEK VASALECO

Kion dum jarcentoj oni konsideris nesolvebla problemoj; kio havas nekalkuleblan gravecon por la morala vivado de la popoloj; kio meritis la studadon de famaj filozofoj kaj filologoj, tio havis jam brilan kaj plenan solvon per la genia elpenaĵo de D-ro Zamenhof.

Ĝis la tempo de tiu elpenaĵo, ĉio estis vanaj provoj: Nek la formuloj de Leibnitz, nek Volapük, de Schlever, sukcesis sin trudi al la plej kleraj; nur estas videbla en ili persista, sed senfrukta laboro oferata de homoj, kiuj al la celo solvi la problemon dediĉis sian ekzistadon...

Sed de post la apero de la lernolibro de D-ro Zamenhof (1887), enhavanta la fundamentajn leĝojn de la nova lingvo, kio prezentas kompletan ŝanĝon de la vojo ĝis tiam sekvita, frukto de la multjara Zamenhofa penado, silenta kaj profunda tasko de filologia esploro kaj senĉesa aplikado, la deziregita interkomunikilo fariĝas potenca realeco, kun la forto entenata de la kreaĵoj kaj elpenoj kapablaj plej fruktige transformi la faktojn en la homara historio.

Ekzistas do lingvo, kiu estante nenies estas ĉies. Ekzistas jam la potenca interkomunikilo. Ekzistas lingvo sendependa de la suvereneco de la ŝtatoj, kaj kiu, pro tiu kondiĉo, forpelas ĉian ideon de sklaveco kaj de superregado. Estas ĝi la unika kaj propra, forĝita por tia celo, nutrita de idealoj de pacifismo, amo kaj interkompreno reciproka de popoloj kaj homoj. Kaj tia lingvo estas: ESPERANTO.

V

LA PROGRESADO DE TIU IDIOMO ESTAS LA PLEJ BRILA, KIUN ATINGIS IU AJN IDEO EN LA SFERO SPIRITA

En tiu ĉi ĉapitro, la dokumento, adresita al la Hispana Mi-

nistro mencias la fakton, ke nunjare okazos en Oxford la Universalala Kongreso de Esperanto, XXII^a de la serio, kiu en 1905 komencis en Boulogne sur-Mer, kaj donas klaran ideon pri la signifo, kiun havas la Universalaj Kongresoj de Esperanto, tiuj imponaj manifestacioj, kiuj rekonstruas la homan moralon en la plej tipa kaj luma el ĝiaj kvalitoj: la unueco en ilia esprimo. Partoprenis delegitoj de 25, 30 aŭ 40 ŝtatoj kaj de 2,000 ĝis 4,000 kongresanoj en tiaj kunvenegoj, kie tiu ununura idio-
mo evidentigis la interkomprenon efika, klara, elokventa, sincera kaj la kapablecon reflekti de la plej delikata sento al la plej profunda filozofia koncepto, de la lirika al la epika poezio, de la pure scienca formulo al la plej malfacila beletristika nuanco; la dramaj verkoj, prezentante al ni la ekzemplon de tradukoj je senmortaj majstroverkoj... («Hamleto», de Shakespeare, «Faŭsto», «Ifigenio en Taŭrido» kaj «Hermano kaj Doroteo», de Goethe, «La Rabistoj», de Schiller, k. t. p., k. t. p.

Hispanujo partoprenis aktive en tiuj Universalaj Kongresoj, kaj delegacioj konsentitaj de la Ministerio de Publika Instruado kaj diversaj korporacioj, montras la intereson kaj atenton, dediĉita al tiu movado. Egale kiel la naciaj kongresoj de Esperanto, iniciatitaj de la Kunvenoj de Esperantistoj ĉe Hispanaj Landoj, okazintaj en Barcelono kaj Zaragozo respektive, kaj daŭrigante la ceteraj en la Kongresoj de Valencio, Bilbao, Kordovo, Madrido, Seviljo kaj Oviedo, kie okazis la VIII^a.

Al tiuj naciaj manifestadoj mankis neniam la kuraĝigo kaj apogo de la Registaro, nek tiu de la Provincaj Deputitaroj, nek tiu de gravaj Urbeŝtaroj, nek tiu de Komercaj Ĉambroj (Barcelona, Tarragona, Gerona, Valencio k. a.) kaj de sciencaj, komercaj kaj ekonomiaj korporacioj; nek la esprimo de la plej fervoraj simpatioj kaj bondeziro por la baldaŭna triumfo de la idealoj, kiujn Esperanto subtenas kaj enhavas.

VI

LA ELOKVENTECO DE LA FAKTOJ ALDONAS GRAVECON AL NIAJ
PROPONOJ

Dekoj da gazetoj redaktataj en Esperanto estas publikigataj nuntempe kiel ĉio de la plej delikataj vibradoj de la vivo kaj de

la plej noblaj aspiroj, kaj serio da literaturaj verkoj, kiuj disvastigas tra la mondo kun miriga rapideco, montras la vlvantecon de tiu grandega rimedo de reciproka komunikado universala, kiu atingas eĉ la blindulojn pere de verkoj presitaj Brajle, kaj ĝian plenan kapablecon por esti definitiva, tio estas, por fariĝi la esprimilo en ĉiuj Kunvenoj havantaj internacian karakteron, liberigante ilin je sentoj de hegemonio aŭ dependeco de iuj Naciaj Idiomoj uzataj aŭ evitante, ke ili aliformiĝu je Babela Turo, laŭ ofta okazantaĵo.

Se, do, ni staras antaŭ fakto tiel reale elokventa; se la opinioj de eminenteguloj el diversaj nacioj konsentas rekoni la grandecon, kiun la kreaĵo aŭ elpensajo Zamenhofa enhavas kaj la pozitivajn aspektojn de Esperanto en ĝia kondiĉo de internacia helpa lingvo — ĉu estas, do, eble resti flanke ne inspirante la konvenon kaj neceson, ke ĝi estu la oficiala idiomo por tiu Eŭropa KONFEDERACIO? Kiaforme kaj kiamaniere? Ni ĝin de terminu:

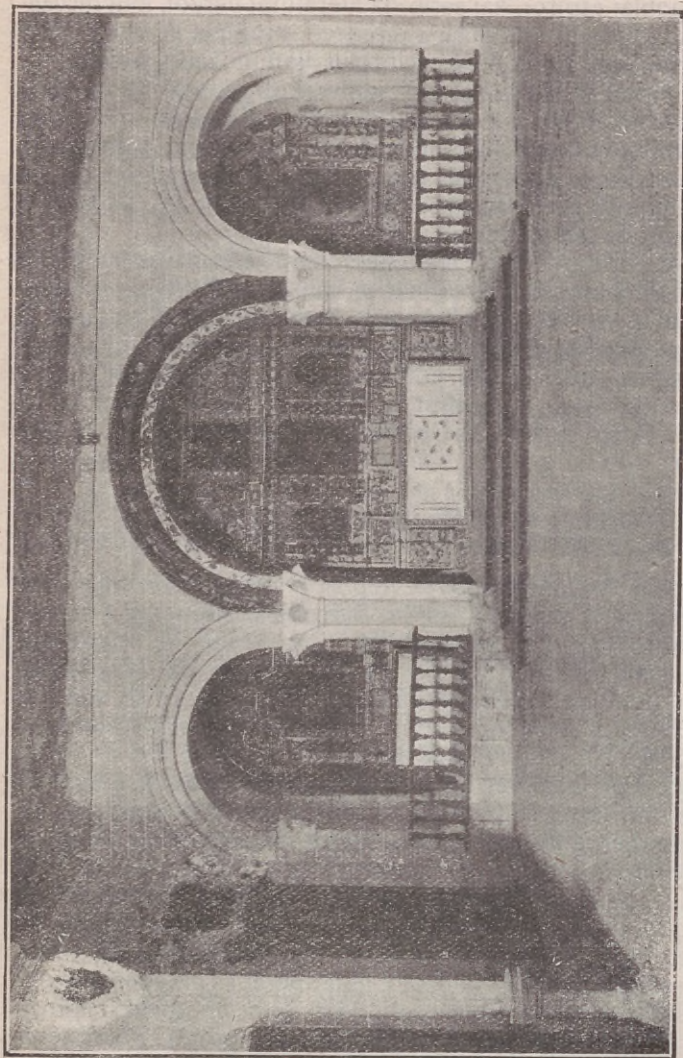
HISPANUJO HAVAS LA RAJTON KUNVOKI INTERNACIAN KONVEN-
CION POR DETERMINI LA ANTAUSOLVON DE LA AFERO

Mencias la komunikaĵo, ke depost la inaŭguracia soleno de la Grupo Fajro, okazinta en la Barcelona Komerca Ĉambro (Novembro 1913), ni propagandas tiun ideon, kiu permesas skribi novan honoran paĝon en la Historio de Hispanujo, simila al tiu, kiun signifas por Francujo la fakto, ke ĝi kunvokis Internacian Konvencion por oficialigi la decimalan metran sistemon en la partoprenintaj ŝtatoj.

Poste citas la fakton, ke al Hispanujo oni ŝuldas la konon de la fizika unueco de la tero kaj ke dudek amerikaj nacioj atestas pri la plej heroa faro, kiun la jarcentoj vidis; pri la talento de glora reĝino kaj la geniega koncepto de navigisto...

Sekve, Hispanujo havas la rajton celi al la spirita unueco de la homaro, pere de la enkonduko de komuna helpa lingvo,

Plie, tiu Konvencio, je karaktero de Diskutanta Kunveno, povus samtempe forigi ĵaluzojn, kiuj aperadas pri apenaŭ videbla deziro de morala hegemonio, kies ĉefa elradianta fokuso estiĝos la oficiala altrudo de iu lingvo nacia por la Konfederaciaj rilatoj, kaj devante abdiki la ceteraj ŝtatoj la suverenecon



Pregejo. (San Juan de la Peña)

de siaj propraj lingvoj, kio havas nenian rajton ekesti, nek en la plej elementaj principoj de internacia juro, nek en la propra substantiveco kaj esencaj atributoj de la ŝtatoj aliĝontaj al la Eŭropa Konfederacio.

SINTEZO

«Esperantanaro Fajro», vidinte la simpation, kiun allogis al si la projekto de Internacia Konvencio en la naciaj Esperanto-Kongresoj, ĉefe en tiuj okazintaj en Madrido kaj Seviljo prezentas la du jenajn fundamentajn projektojn:

- 1.^a Urga esploro pri: kiun idiomon, kun oficiala karaktero, uzos tiu Konfederacio en siaj rilatoj, por prezenti plenan malkonformecon, se la uzota lingvo estas tiu de iu difinita aŭ iuj difinitaj ŝtatoj.
- 2.^a Ke Hispanujo sugestu kaj kunvoku Internacian Konvencion por atingi. pere de Konvenaj pritraktadoj, ke estu adoptita Esperanto, kiel nura lingvo en la Konfederaciaj rilatoj havantaj oficialan signifon, je karaktero de helpa lingvo kaj pro ĝia kondiĉo de sendependeco de la ŝtatoj partoprenontaj en tiu Konfederacio.

Jen estas nia vidpunkto; kaj pri ĝia graveco estus neutile komentarii, konsiderante la klaran konceptadon de via moŝto. Pro tio kaj pro la grandiozececo de la projekto, kiun ni prezentas, ni havas la konfidon, ke tiu ĉi komunikaĵo estos akceptita kun la afableco, kiun meritas la ideoj ĝin produktintaj, kvankam ĝia lingvaĵo ne posedas la radiantan elokventecon, kiun ĝi bezonus por trati al si la vojon kun la bondezirego, kiun ni havas por la honoro de Hispanujo, por ĝia propra digno, kaj agante favore al la superaj homaj interesoj de ĉiuj popoloj kaj homoj.

La aliĝojn al tiu ĉi projekto bonvolu adresi al: Esperantanaro «Fajro» Via Layetana, 13, entl^o, 1.^a Barcelona.

La Naciaj Esperantaj Societoj estas invitataj agi simile ĉe siaj ŝtataj Registaroj.

Esperantaj Gazetoj volu afable represi.

La dokumento estas sendita al ĉiuj naciaj societoj, interna-

ciaj asocioj, lokaj grupoj kaj al multenombraj samideanoj kun la peto por ke ĉiuj helpu la laboron petante siavice al siaj respektivaj ministroj por eksterlandaj aferoj samon, kion petis de la hispana ministro la grupo «Fajro» kun la helpo kaj apogo de H. E. A. Nu; ĉiuj grupoj de H. E. A. devas sin turni ankaŭ al nia ministro por ke li efektivigu la peton de la grupo «Fajro».

Ankaŭ niaj lojalaj kunlaborantoj katalunaj por pure zamenhofa laboro esperanta sin turnu al siaj samregionanoj per tre grava dokumento elpruvanta tute klare kiamaniere eble senkonscie erarigas la membrojn de H. E. A. tiuj, kiuj volas vidigi altiron de grandnombra kataluna esperantistaro de H. E. A. per renverso de ĉi tiu Asocio kaj statigo de alia nova organizaĵo; sed mi ne volas komentarioj, mi lasas plenlibere la konkludojn al la samideanaro, nur mi konstatas ke mia esperanta traduko de la katalunlingva cirkulero estas tute fidela je la kataluna teksto. Jen ĝi:

AL LA MEMBROJ KAJ GRUPOJ ALIĜINTAJ AL LA KATALUN-BALEARA ESPERANTISTA FEDERACIO:

AL ĈIUJ ESPERANTISTOJ;

Amikoj: Per tiu ĉi komunikaĵo ni havas la honoron informi vin, ke ni forlasis niajn postenojn de Prezidanto, Kalkulisto kaj Voĉdonanto de la Komitato de K. E. F. kaj Direktoro kaj Fedaktoro de «Kataluna Esperantisto» respektive, ĉar iuj elementoj, kiuj ĉiam karakteriziĝis per sia influo al la K. E. F. laŭ ia politika tendenco, estas metintaj al ni serion da malhelpoj al nia senpartia kaj rekonstrua laboro, kaj ne nur faris ili konsantan, sisteman kaj nerespekteman opozicion, sed ili eĉ kuraĝis nei la virtualecon de la *interna ideo* de Esperanto, deklarante, ke ili estas esperantistoj por servi sian idearon politikan.

Ni opinias, ke en ĝenerala karaktera organizaĵo, kiel la K. E. F., konsistanta el elementoj de ĉia tendenco politika, religia kaj sociala, oni devas agi kun la maksimume ebla neŭtraleco, sen iaj partieceoj. Ĉar ili celas servi sian politikan idearon, *ke ili estu sinceraj kaj fondu esperantistan societon je sia tendenco*, simile al S. A. T., al I. K. U. E. kaj aliaj asocioj, kaj eble ne mankos

al ili valora kunhelpo. Sed ĉar ili preferas agadi laŭ nereкта formo, kiun ili ĉiam uzis, tio kaŭzis interne de la Komitato neutilajn kaj longegajn diskutadojn, kiuj malebligis la interkonsenton, kaj ni preferis protesti kontraŭ tiu agado konstante tendencema kaj forlasi niajn postenojn, tial ke anstataŭ senutile diskutadi, ni preferas profiti la tempon propagandante Esperanton, kiel ni faris antaŭ ol ili eniris en la Komitaton.

Amikoj: vi, kiuj, dum la Diktatoreco, vidis, kiel la K. E. F. suferis persekuton kaj punon, *pro politikaj motivoj*; vi, kiuj vidis, kiel ili forlasis la K. E. F. en Vinaroz, *pro politikaj motivoj*; vi, kiuj vidis, kiel *tuj post la ŝanĝo de la politikaj cirkonstancoj en la lando*, ili redaŭrigis la interrompitan agadon; vi, kiuj vidis la manieron nenoblan, netolereman kaj hontan, kiel estis kontraŭbatalata la K. E. F. - Komitato, kiu konsistis el dignegaj personoj, la tagon de la lasta Ĝenerala Kunveno de K. E. F.; vi, kiuj vidis, ke dum malplena deko da monatoj de agado, malgraŭ ilia opozicio, ni rekonstruis la K. E. F. reorganizitan kaj starigis por ĝi taŭgan ejon; ke ni reaperigis «Katalunan Esperantiston», ke ni starigis ĉiutagan informan Esperantistan oficejon, ke ni organizis propagandajn ekskursojn kaj kurson de Esperanto per korespondado; ke ni okazigis Kongreson de Esperanto en Barcelono, pri kies kontentiga rezulto estas bela pruvo la lasta numero de «Kataluna Esperantisto» (Majo 1930), k. t. p., k. t. p., kaj ke, se ni ne faris pli aŭ pli bone, estas pro tio, ke ni ne povis aŭ ne sciis; vi, ni ripetas, juĝos pri unuj kaj aliaj.

Ni ne neas, ĉu ili propagandis aŭ propagandas Esperanton, nek ni kontraŭbatalas la politikon. Tio, kion ni diras estas, *ke ni ne akceptas, ke en la K. E. F., kiel Esperantista organizaĵo, oni faru politikon*, kaj des malpli nacieman politikon, ofte kontraŭa al la fratica sento, kiun reflektas la *interna ideo*. Kaj pro tio estis farata al ni tiu sistema opozicio, kiu devigis nin forlasi la postenojn, tial ke ni ne volas perdi tempon, nek sekvi difinitan vojon politikan, tendencan kaj eĉ kontraŭan al la esperantista idealo, ĉar tio endanĝerigas nian movadon.

Ni eksigas el la Komitato kaj lasas al ili la kampon libera, por ke, *pli malpli kaŝe* ili daŭrigu la politikon, kiun ili ĉiam faris. Ni, *kiel esperantistoj*, kaj estu akcentate, *kiel esperantistoj*,

en aŭ ekster la K. E. F., kredas, ke oni nur devas fari Esperantismon. Kaj Esperantismon ni faris nur, ne altirante al ni, kiel ili, la malsimpation de la registaroj, kiam Esperanto bezonas tiom la oficialan, kiom la privatan helpon.

Pro respekto al nia idealo ni citas nenies nomon kaj, dum ni povos, ni evitos la personalismojn. Ni limiĝas je la klarigado pri la motivoj, kial ni estas forlasintaj la postenojn en la Komitato, kien kondukis nin la konfido, kiun je ni vi havis. Sisteme ili rifuzas la laboron, en kiu multaj el vi kunhelpis, kiel tiu de la lasta Kongreso. Sed ne gravas. Tiel vi konos ilin pli bone.

Laboru ni por la realigo de la spirito entenata en nia himno «*La Espero*». En ĝi ni vidas la grandiozecon de la verko de D-ro Zamenhof, nia majstro. Pro ĝi ni agadas kun konstanto kaj fervoro, sen iaj malfortigoj. Ni estas certaj, ke ankaŭ vi metas vian volon al la servo de la *interna ideo*, pura neŭtrala, sen danĝeraj politikaj miksaĵoj.

Amikoj esperantistaj: Nia idealo estas frateco kaj neniel naciaj aŭ rasaj malamoj. Nun kaj ĉiam, antaŭen por Esperanto! rezignante, kiam estas konvene je la kaŭzantoj de tiuj internaj bataloj, nuligindaj por la bono de Esperanto.

En Junio, 1930.

Anĝelo Valdepeñas, Prezidanto.

Johano Campdelacreu, Kalkulisto.

Jozefo Anglada, Voĉdonanto-delegito de la «Enciklopedia Akademio Espero» kaj Direktoro de «Kataluna Esperantisto».

Francisko Vilá, Voĉdonanto-delegito de la grupo «Esperanta Juneco».

Francisko Gorgues, Redaktoro de «Kataluna Esperantisto».

Noto: Ni havas la intencon fondi societon kaj eldoni, kiel eble plej baldaŭ gazeton de Esperantista propagando kaj ĝenerala kulturo, kiu estosdefendanto de nia idealo kaj kreanto de novaj adeptoj. Estas, do, necese, ke ĉiuj esperantistoj, kiuj akordiĝas kun nia agmaniero, sendu al ni, tiel baldaŭ, kiel eble, sian nomon kaj adreson. La grupoj estas petataj sendi al ni liston de nomoj kaj adresoj de la membroj kaj simpatiantoj kiuj volas kuraĝigi nin en tiu ĉi agado neŭtrala kaj Zamenhova.

Skribu al la adreso: *Esperanto*—Mensajeros, Carmen, 3,

buzón núm. 7, BARCELONA. Sendu vian aliĝon per poŝtkarto, laŭ la jena formulo aŭ simila: «La subskribinto (nomo) , loĝanto en la urbo , strato num. , konsentas kun la sintenado de Anĝelo Valdepeñas kaj aliaj subskribintoj, rilate al la K. E. F., esprimita en cirkulero de Junio 1930, ĉar li opinias, ke la esperantista agmaniero devas esti pure senpartia kaj Zamenhofa, kaj li kuraĝigas ilin daŭrigi la entreprenitan taskon.

Dato

Sed, kara leganto, atentu bone, ke tiuj katalunaj samideanoj, kies konduto naskis la antaŭan cirkuleron, estis naskintaj kaj propogandintaj la Konfederacion, kaj kiam oni invitis ilin al la Kongreso de Bilbao, por starigi la Konfederacion, per oficiala skribaĵo, ili rifuzis ĝin fondi kaj aliĝi al ĝi «*ĉar ili estis atingintaj aperi KIEL NACIO en la Internacia Movado*». Kaj mi, poŝt kelkaj jaroj de laboro kontraŭ tia konduto interne de nia neŭtrala tutmonda organizaĵo, ĉiam argumentante ke nia organizaĵo tutmonda, la regularoj de la Kongresoj, k. t. p., malpermesas ĉian politikan, socian kaj religian celon, atingis je la Kongreso de Antverpeno, ke kataluna Esperantista Federacio, tiam jam sub la decido de Registara Aŭtoritatoj aludita de la antaŭa cirkulero, ne estu konsiderata NACIA SOCIETO, ĉar ĝin konsideri tia estas kontraŭ niaj regularoj, tial ke la konsidero estas politika afero. Kaj mi rimarkigas ĉi tie, ke nia kunheano S-ro Andrés Piñó iam per letero sin turnis al mi pri tiuj fiesperantistoj (esperantistoj por utiligi esperanton al politika tendenco pri sendependado aŭ apartiĝo de la kataluna regiono el la cetero de Hispanujo) dirante, ke ni devas ne atenti ilin; sed S-ro. Andrés Piñó, kiu ĵus ekŝiĝis de sia posteno de regiona Voĉdonanto de nia Asocio, ĉar li estas partiano de S-ro Maynar, en la ĵus pasinta Kongreso de Oxford, en kunveno de la reprezentantoj de la tutmonda esperanto-organizaĵo parolis favore al tiuj esperantistaj politikemuloj katalunaj, sed kompreneble li malsukcesis, ĉar la Sekretario de la *Konstanta Reprezentantaro de Naciaj Societoj* (K. R.), S-ro Frans Schoof, energie kontraŭdiris la pretendon de S-ro Piñó; kaj same rimarkinde estas aliaj du faktoj: unua, ke je la fino de la pledo ĉi tiun partoprenis la RAJTIGITA REPRESENTANTO de

nia NACIA ASOCIO, S-ro Rómulo S-Rocamora, el Barcelono, kontraŭ la pretendo per klarigoj pri K. E. F. al S-roj Schoofs kaj Piñó; dua, kian reprezentantecon havis en tiu kunveno nia kunheano S-ro. Piñó? Ĉu oficialan? S-ro. Piñó, pro pago de 100 svisaj frankoj al Internacia Centra Komitato de la Esperanto Movado estas kvazaŭ honora membro de tiu komitato, kaj tial ke mi estis aukaŭ tia de la Kongreso de Genève (1925. Je kiu dato oni fondis tian membrecon por havigi monon al la 1. C. K.) dum du-tri jaroj, mi bone scias kian rajton donas la pago de tiu kotizo. Vidu la Jarlibron de U. E. A. de ĉi jaro, paĝoj 16, 17, por konscii ĉu S-ro Piñó rajtis oficiale tion, kion li faris, des pli apartenante al H. E. A., ĉar lia entrepreno estis tute kontraŭ H. E. A. Kaj mi rimarkigas ĉion antaŭan por montri tute klare la agadon kaj konduton de la partianoj de S-ro Maynar kaj ke la lojalaj membroj de H. E. A. konkludu pri tiaj agado kaj konduto juĝante kaj kvalifikante ilin.

Dume tiel agas kaj sin kondutas iuj heaanoj, ni trafas per la efika laboro de nia Direktanta Komitato novan firman paŝon en la Ministerio de publika Instruado, kiel vidigos la tradukon de la dokumento al H. E. A.:

Univesitatoj. Je ĉi tiu dato la Ministro transdonas al mi la jenan Reĝan Decidon:

Klera Moŝto: Per dokumentaro prezentita de la Hispana Esperanto-Asocio, ĉi tiu petas ke la idiomo esperanto havu samajn rajtojn, kiajn havas la ceteraj modernaj idiomoj kaj ke ĝi estu metata en la sama vico apud la cititaj idiomoj ĉe la abiturienta studado universitata;

La konstanta Komisio de la Konsilantaro de Publika Instruado donis la jenan informon:

Pristudita la peticio de l' S-ro Vicprezidanto de la Hispana Esperanto-Asocio petanta decidi por la internacia helpa lingvo Esperanto samajn rajtojn kiajn oni donis al ĉiuj modernaj idiomoj kaj envicigi ĝin apud ĉi tiuj por la abiturienta studado universitata: Konsciante, ke tio, kion oni petas, estas la oficiala enkonduko de la instruado de esperanto laŭ samaj kondiĉoj je tiuj de la ceteraj naturaj modernaj idiomoj, konsciante la konvenecon aŭ malkonvenecon, oni konkludas ke la afero meritas meditado kaj detalan ekzamenon.

Konsciante, ke oni ne povas nei la valoron, kiun havas Esperanto kiel helpa lingvo, kaj la utilecon, kiun ĝi povas liveri je iuj okazoj al tiuj kiuj trafis ĝin paroli plene, kio sendube evidente estas pli facila ol lerni kiun ajn el la vivantaj idiomoj; sed precize ĝi ne povas havi rektan aplikon dum la abiturienta studado, kiu estas akademia ciklo sen utiliga celo tuja por la intelekta formado de la junularo, nur kun la ekŝkluziva celo eduki la lernanton por kio la instruoj, kiuj ĉefe devas karakterizi la ciklon, estas tiuj kiuj agas sur lian spiriton kaj en ĉi tiu lasu profundan kulturan restaĵon, kaj de ĉi vidpunkto esperanto ankoraŭ ne estas konsiderinda.

Konsciante ke krom ĉio dirita kaj konsciita la utileco de la helpa lingvo, Konvenas nediskuteble ke la ŝtato helpu la laboron de la esperantistaj Ligoj kaj la disvastigon de Esperanto, sed ne per la Institutoj de dua instruado kaj jes per la instruoj, kiuj celas la konkretan preparadon por tujaj celoj kaj aplikoj;

Ĉi Komisio opinias rituzi la peticion de la Vicprezidanto de la Hispana Esp-Asocio koncerne la enkondukon de Esperanto en la studoplanoj de la dua instruado, sed atenti bone la antaŭenpuson de l' Esperanto en alioj instruoj kaj eble ĝin enkonduki en la regularo por la instruplano de la Centra Lernejo pri Lingvoj se oni opinius ĝustatempe fari ĉe ĝi eksperimenton pri ĝia instruado.

Kaj konsentante kun la antaŭa informo, Lia Reĝa Moŝto decidis laŭ la informo mem proponas.

Tion mi Komunikas al vi por via kono kaj rezultoj.

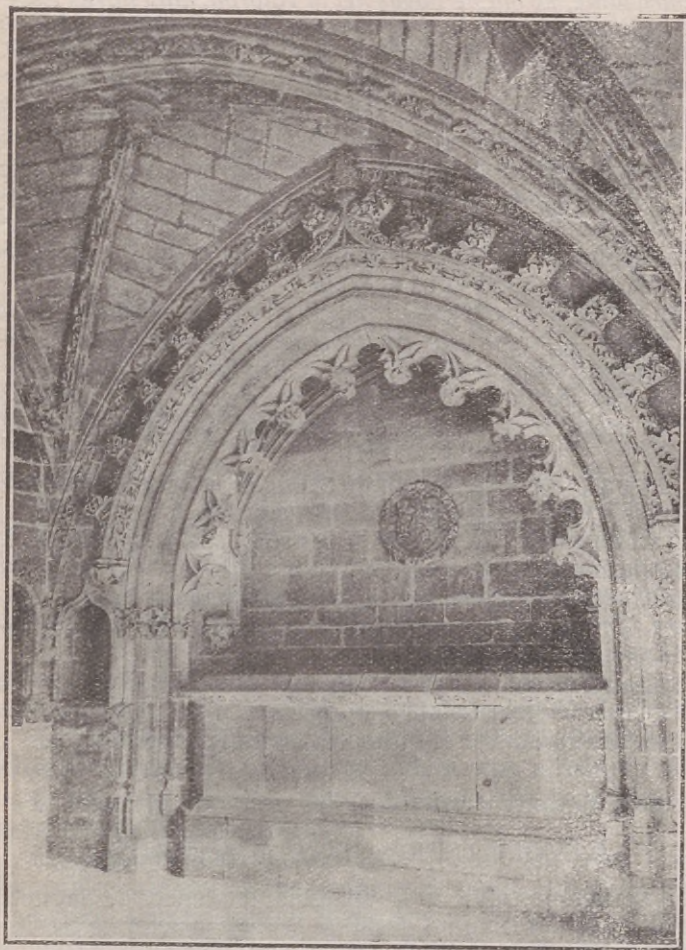
Dio vin gardu dum multaj jaroj.

Madrido la 23^{an} de Julio de 1930.

LA SUBMINISTRO: GARCIA MORENTE

Kaj samtempe, spite de la ŝparema tendenco de la nuna Registaro, pro kio la sumo destinita por subvencioj de la Ministerio de Publika Instruado estis rapide elĉerpita, dank' al vigla agado de nia Komitato, la Asocio trafis 1.000 pesetojn.

Fine, je la proksima oktobro la membroj de H. E. A. senpage ricevos la BES-Adresaron, kiu bedaŭrinde prokrastigis pro malfriĝo de presmaterialo por ĝin presi; kaj atentu bone,



Tombo en la kapelo de S. Victorian

ke ĉi tiu senpaga disdonado de la BES-Adresaro alportas nenian elspezon al la kaso de H. E. A., kvankam favore voĉdonis la akiron multaj membroj de H. E. A. kaj nur KVIN-SES voĉdonis kontraŭe.

Konsciu, do; kaj laŭ konscio, opiniu kaj agu.

Julio Mangada Rosenörn.

LA POEZIO DE HISPAN-ARABOJ KAJ ĜIA INFLUO
EN LA KRISTIAN-HISPANAN KAJ EN TIUJN
DE ALIAJ SUDAJ POPOLOJ
(DAŬRIGO)

La veziro *Hazm-Ibn-Jehvar* esprimis mirinde per belega versaĵo sian profundan korplendon por la dezerteco de la palaco de Kordobo; el la versaĵo jen fragmentoj hispana kaj esperanta:

Tus salas y desiertas galerías
mis ojos contemplaban,
y pregunté: ¿Dó están los que otros días
en tu seno moraban?
En mi seno, dijiste, breve ha sido,
muy breve su vivir.
Ya se ausentaron; pero ¿dónde han ido?
No lo puedo decir.

.....

Mi galeriojn, ĉambrojn, plendezertajn,
la cianj, mirrigardis;
demando jen: mi kie trovos spertajn
loĝintojn, kiuj ardis?
Ĉe mi mallonga estis ja-ci diris-
restado la ilia.
Forestas ili, jes; sed kien iris?
Respondo; vel, nenia.

Dum la regado de *Abderrahmen I^a*, fanatika partiano de la princo *Hixem*, la princo *Suleiman* eltirigis la okulojn al poeto

Abulmayxi, ĉar ĉi tiu verkis versaĵon per kiu li aludis *Hixem'n*, kaj la fanatikulo konsideris la aludojn ofendantaj, jen la mirinda kortuŝanta versaĵo hispane tradukita de Valera kaj la esperanta traduko.

La madre de mis hijos abrumada
por el dolor está
porque mis ojos con su diestra airada
ha fulminado Alá.
Ciego me ve seĝuir la esposa mía
esta mortal carrera,
hasta que al borde de la tumba fría
con el báculo hiera.
Y la infeliz postrada por el suelo
exclama: «¡Oh, suerte! ¡Oh, suerte!
¡No aumentarás tan espantoso duelo
ni con la misma muerte!»
Y abre en mi corazón profunda llaga
diciendo: «No hay pesar
como no ver la luz, que ya se apaga
en tu dulce mirar.»

.....

Jen patrino de miaj filoj vundata
de dolorego ja
ĉar okulojn miajn, man' ĉagrenata
ĵus tiris. Ve, Ala!
Min edzino vidas sekvi la vojon
tutblinde jam, la mian,
ve! ĝis kiam mi do falos, mortfojon,
en tombon tre glacian.
Kaj ŝi, genuiĝante sur pavimon,
ekkrias: «Ho, ve sorto,
al mia la doloro ne la limon
alportos eĉ la mortoj»
Jen korvundo mia kiam ŝi diras:
«Senlumo de l' rigard'
cia, iam dolĉa, koron disŝiras.
Kruelo de l' hazard'!»

Kaj sin sentante morti la reĝo kaj poeto *Al-Motamid*, kaj perdinte la esperon eliri el la malliberejo de *Agmat*, verkis belan versaĵon kiu estas vere klasika romanco, el kiu jen hispana kaj esperanta fragmentoj:

Con mi vida el infortunio
se ha ligado para siempre.
¡Oh, palacio de *Az-Zahi*!
¡Oh, fastuosos banquetes!
¡Cuando en mi mesa solían
tomar asiento los Reyes!...
Así el placer y el dolor,
así los males y bienes,
la tela de nuestra vida
con varios colores tejen,
hasta que corta la tela
y la esperanza la Muerte.

.....

Malbonsort' kun mia vivo
kunligiĝis jam por ĉiam
Ho, palac' de *Az-Zahi*!
Ho, festenoj ambroziaj!
Kiujn partoprenis Reĝoj
iam ĉe l' manĝtablo mia!...
Tiél ĝojo kaj doloro,
bono kaj la malo, ĉiaj,
teksas tolon de la vivo
kun koloroj tre variaj,
ĝis fatale tondas tolon
kaj esperon Morto iam!

(*Daŭrigota.*)

RECENZEJO

«*Esperanto kaj Kulturo*» de D-ro Robert Trögel, tradukita esperanten de J. Schröper, 37 paĝa, 21 cm. x 15 cm., eldonita de Heroldo de Esperanto. Prezo: RM 0,80.

Mi ne povas akordiĝi kun la tradukinto pri lia ĵantaŭparola laŭdo al ĉi tiu verko, kiam li troigeme per la unuaj alineoj asertas ĝiajn unuarangecon inter la priesperantaj verkoj, «abundan pensriĉecon, sentruan logikecon, lertecon kaj spertecon rilate al la bataltaktiko». Ĉi verko *nenion novan* povas lernigi al ni pri bataltaktiko; ne pro tio ke ni estas majstroj (?) tiurilate—majstreco ja senĉese evoluadas kaj progresadas—, sed ĝuste tial ke al ĝi mankas originaleco: ĉiujn ĝiajn argumentojn ni jam delonge konas, ili ja esence estas enradikiĝintaj en iu ajn meznivela esperantisto, kies esprimpovo kaj klareco eble—eĉ ofte—malsuperas tiun de D-ro Trögel, sed ne ties kernon, kiun la meznivelulo certe proksimume egalvaloras. Ĉi tiu broŝuro adresita al la «kleruloj inter la malestimantoj» de Esperanto, kvankam entenante estimindajn prilivelojn, ne estas la plej trafa argumentaro por konvinki tiujn, kiuj,—laŭ «*oficiala kapo*»=ortodoksa scienco—nepre devas restadi kun stultete premfermitaj oreloj antaŭ faktoj. Niaj sciencistoj elserĉu aliecajn argumentojn: vere originalajn.

La duan ĉapitron «*Esperanto kaj la germana popoleco*» mi opinias la malplej trafa pro nebuleco, malklaro: Tie tekstas komplikaj, ne bone kompreneblaj paragrafoj..., kaj «sentrua logikeco» ja vere postulas klarecon for de nebulo. Krom kelkaj en la unua ĉapitro enhavataj konsideroj pri gramatiko kaj vivopovo de Esperanto, la plej trafa bona parto estas la tria ĉapitro «*Esperanto kaj la evoluo de la homaro*». Mi tamen ripetu: malestas fortika originaleco en ĝi.

Estas trovebla la vorto «*rekono*» en la senco de «*agnosko*». Tio estas naciismo nepre evitinda-enda, kiun Esperanto superis per tiu vorto «*agnosko*», jam sufiĉe vaste akceptita. Nia lingvo pli kaj pli plipreciziĝu; ne samas «*rekoni*» kiel «*agnoski*». Jen ekzemploj: «kvankam ne vidinte lin jam delonge, mi facile tuj rekonis lin» (re-konis) «Nek Hindujo, nek Egiptujo, volas agnoski superregon de Anglujo.»

«*Akcidencaj*» anstataŭ la kutima «*akcidentaj*».

La tradukinto misuzas la vorton «afikso», ĉar li diras «afiksoj kaj sufiksoj», kie devas teksti «prefiksoj kaj sufiksoj».

Oni atentu pri naciismema malamiko en ĉiu el ni sin kaŝanta. En paĝo 26^a—linioj 7-8 de malsupre—oni trovas «eldevigis», kiu certe al ne germanlingvaj sonas strange kaj ne estas tuj komprenebla. Tio ne estas pardoninda. Oni respektu nian lingvon, kaj ne enkonduku aglutinkutimojn el la germana. Ni memoru pri tiu arĥaika «elrigardi», malbeninda kunmetaĵaĉo (pura germanismo) de la infanaĝa Esperanto. Jam ĝi ne estas tia, sed «aspekti». Tiu «elrigardi» sukcesis «rompi la kapon» al pli ol unu—ankaŭ al mi—kaj nur la kunteksto nin savis. Ne estan riproĉo al germanoj! Mi tiel kondukas rilate malzorgajn hispanojn facilanimajn, kiuj, ekzemple, emas konfuzi «ignori» kun «nescii» k. t. p.

Atenton pri neologismoj nenecesaj, kia «avanci».

Esperanto konciziĝas, do, ne la peza «civilizacio» sed «civilizo».

Ne «sub la vidpunkto» ĉar oni devas apliki ĝuste prepoziciojn; jes «de (laŭ) la vidpunkto».

Oni plejeble limigu uzadon de «je»; tiel, pli bone «koincidi kun» ol «koincidi je».

La stilo, ĝenerale bona. Oni rimarkas troajn «tiel same kiel». Kial ne uzi la belan novan formon «samkiel» por plivariigi iomete?

La presvestaĵo de la verko, senriproĉa; la kovrilo bela kaj serioza. L. M. S.

«*Al Torento*», novelo originale en Esperanto, de Stellan Engholm, 93 paĝa, 20x13 cm., eldonita de Heroldo de Esperanto. Prezo. RM 1'50.

Ĝi preskaŭ nur limiĝas je amateco, elreliefiĝanta el sociala fono ne tre interesa. Skeptikeco superregas la verkon. Ŝtonpezeco de la malprogresita forto de la socio—tradicio, antaŭjuĝo—premegas la protagonistojn, ĝis kiam la ĉefrolulo—malpli liberspirita ol la amatino, antaŭe animŝirita de falsa «al-Nov-emulo»—decidiĝas solvi la problemon laŭ la sole saĝa maniero: ignorante la sociajn konvenciojn, li akceptas sin kiel sian virimon. Ŝia infano ne plu estas baro, ĝi simboliĝas la estontecon.

La malbona fiaĉa flanko de la socio jam tro multe estas pritraktita de la verkistoj. En ĉi tiu *transir-epoko* oni pli sociale kuraĝe pritraktu estontecon, Novon, nepre konstruenda laŭ tute alieca justa plano.

Bele fluadas la lingvaĵo, kiu plezurigas nin per sia facila moviĝo.

Mi rimarkis la formon «tiam kaj tiam» anstataŭ la foriginda naciismo «de tempo al tempo», kiu krome tute mallogikas, ĉar ĝia senco logika kontraŭas ĝian uzosignifon. Ni, do, uzadu «tiam kaj tiam», kiun esperantistoj-avangarduloj ŝanĝos en eĉ pli bonan «tiam kaj aliam».

La peza «tiamaniere» tro ĉeestas. Oni pli ofte uzadu «tiel» kaj substrekitan «tiele».

Vorto «suspiro», eble enkondukinda por disigi la oblsignifon de «sopiro».

«Porcio da ferŝtono» estas erara, ĉar «porcio» rilatas kvanton da manĝaĵo; do, «peco da ferŝtono».

En paĝo 24^a, meze, estas uzata «demandi» en senco «peti», kio ja estas erara. Ni ne imitu tian eraron, en kiun enfalas ofte francoj.

Kiel unu el multaj pruvoj pri la kapablo de Esperanto riĉe vortigi unu ideon laŭ diversaj formoj, estas trovebla la vorto «ĉiesulino», kiu eĉ povas fariĝi «ĉiesino», samkiel anstataŭ «prostituulino» oni diras «prostituino'n».

«La formo «onies» estas erara; anstataŭe, «onia». Mi profitas la okazon por publike bedaŭri la maloftecon de la tute laŭfundamentaj «onia», «oniu», kiujn *nur* la servuteco al naciilingvoj maloftigas en nia uzado. Estas necese, *energie*, reliefigi ĉiajn karakterizajn trajtojn de Esperanto, ne timante forigi de la sklaviga kampo de la hejmlandaj lingvoj. El la vivsukoj mem de Esperanto oni povas fabrikii plej delikatan trinkaĵon. Tiuj formoj similaj al «finfine» estas uzindaj. Oni trovas la formon «samsame».

En paĝo 46^a, 13^a linio, mistroviĝas «ilia» anstataŭ «sia».

El presa vidpunkto ĝi estas bela verko. L. M. S.

«*En Okcidento nenio nova*» de Erich Maria Remarque, el germana lingvo tradukita de kvar (Heroldo de Esperanto).

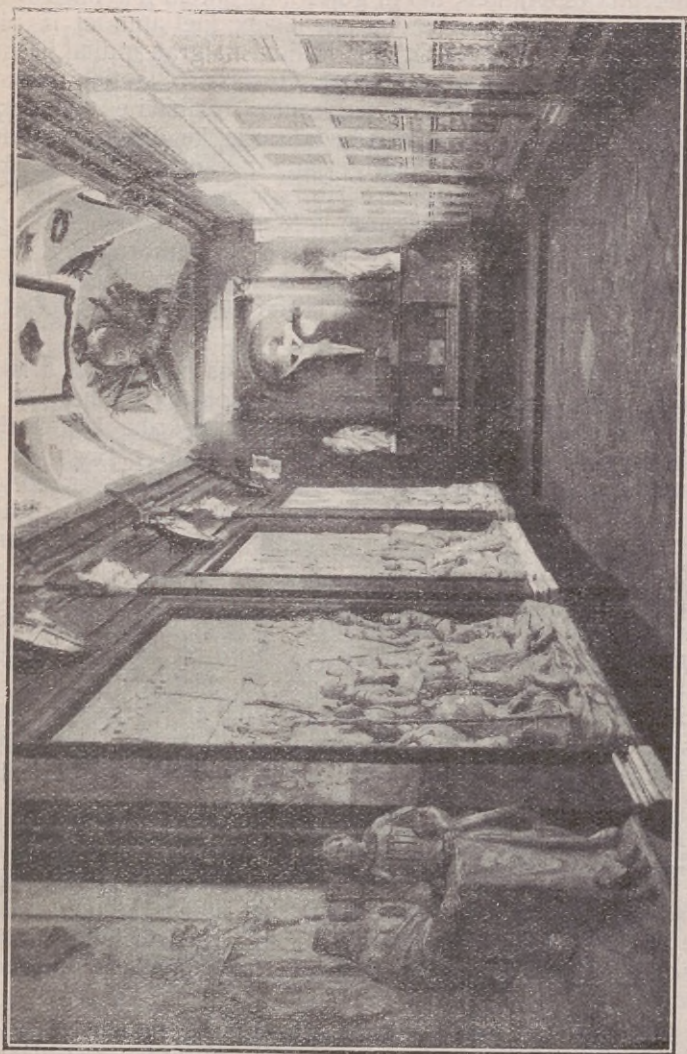
Ĉi tiu verko, jam tradukita en tiom multe da lingvoj, estis

tradukenda esperanten; tial ni ĝojas havi ĝin en nia lingvo. al ĝi tiome adekvata. Ĝi restados por ĉiam, kiel unu el la plej majstraj priskriboj de la Granda Milito, malgraŭ multaj tiaspecaj verkoj aperintaj, eĉ aperontaj. Guste pro la tiel nomata «interna ideo» ni ne povus—sen honto—malhavi en nia literaturo tian gravan verkon. Estas bedaŭrinde, ke oni tre rapide mis ĝin elgermanigi, por aperigi sian esperantan editon ekzakte dum la Esperanta Libro-Festo. Tiu rapidemo ne permesis al la «Kvaro» finpoluri la tradukon al la Majstro, eĉ estus estinta pli granda honorigo ol akurata aperigo en tiu memortago, iomete prokrastita publikigo, cele plizorgi la tradukon. Estas rimarkeble ke—malgraŭ la *kvarco* de la tradukintaro—la stilo estas treete unuecigita.

Jen, mia persona opinio tamen pli ŝatus unu solan tradukinton, ĝuste tiun, kiu esperantigis la paĝojn 52-53: tiun al la tero dankokanton plenan je emocio pro priskriba kolorforto. Spite de tiu «kvarco», belaĵoj oftestas ĉiujn partojn de la novelo, kies stilo ĝenerale fluas, belas. Sed... mi devas sed-igi. Kvankam mi kompreneble konsentas pri malfacilo trudi verkon, kia estas ĉi tiu, mi devas plendi kontraŭ troa facilanimeco de la «kvaro» enkonduki novajn vortojn. Jen, eĉ en «Plena Vortaro» ĵus publikigita de SAT, estas netroveblaj, ekz., la vortoj: *splini*, *skato*, *pufro*, *piero*, *damni*, *gulaŝo*, *paniklo*, *staplo*, *rame*; *stumbli*, *kviki*, *jnfto*, *noralo*, *ĵatelo*: 14 radikoj ĵeture! La teruro de la Majstro antaŭ la dikaj vortaroj de la nacilingvoj... Se ĉiu eventuala trodukonto en esperanton tiom kuraĝe enkondukus aliajn 14 radikojn po libro.... Ties signifojn oni ne sciigas al ni ĉe la fina listo da klarigoj iom longa (62), sendube por ne plidikigi ĝin ankoraŭ.

Jen pliaj, kies neceso al mi ne evidentiĝis, ĉar la apudaj interparentezaj eble sufiĉas: *jubili* (ĝoji), *bruske* (abrupte), *masakri* (amasbuĉi), *graci* (gracia), *fascini* (ravi), *avanci* (antaŭeniri, antaŭenigi), *eskapi* (sin savi, saviĝi), kaj atentu ke ĉiuj estas, kiel aliaj multaj novaj enkondukitaj vortoj (bedaŭrinde) preskaŭ absolute hispanaj (*jubileo*, *brusca*, *gracil*, *fascinar*, *avanzar*, *escapar*).

Fugi anstataŭ *fuĝi* (ĉar *fugo* estas muzika radiko) el SAT-Vortaro. Pri ĉi tiu vorto ankoraŭ ne unuformiĝis la lingva uzado.



Tombaro de la Aragonaj Regoj. (S. Juan de la Peña)

IMP. «EL FINANCIERO», IBIZA, 13. — MADRID